تعیین مدل شایستگی چرای زوج سمان سبک (بز و گوسفند) در بیابانهای ساحلی همجوار خلیج فارس

Determining the model of grazing suitability of light cement pairs (goats and sheep) in coastal deserts adjacent to the Persian Gulf

عبداله چم چم [۱]، مرضیه رضائی [2*]، یحیی اسماعیل پور [۳]

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد بیابانزدایی دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران

۲. نویسنده مسئول و استادیار گروه منابع طبیعی دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران

m.rezai@hormozgan.ac.ir,0931698011 ,

۳. استادیار گروه منابع طبیعی دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران

چکیده

عدم پراکنش مناسب دام به ویژه بز و گوسفند در مرتع و عدم رعایت شایستگی مراتع یکی از علل تخریب مراتع در استفاده از این اراضی است. لذا هدف از این مطالعه بررسی شایستگی منطقه برای چرای دام با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی بر اساس روش محدودکننده فائو در بیابانهای ساحلی همجوار خلیج فارس می باشد. بدین صورت که از تلفیق پارامترهای محیطی و اکولوژیکی (شیب، ارتفاع، جهت، خاک، پوشش گیاهی، اقلیم و منابع آب مدل نهایی شایستگی چرای دام منطقه ارائه شد. نتایج بررسی نشان داد که ۴۳/۱۷ درصد در طبقه شایستگی زیاد، ۳۹/۶۳ درصد در طبقه شایستگی متوسط، ۶/۹۰ درصد در طبقه شایستگی کم و ۱۰/۳۰ درصد در طبقه نامناسب قرار دارد. بر این اساس از بین پارامترهای محیطی و اکولوژیکی دسترسی به منابع آب از عوامل کاهش دهنده شایستگی بودند.

کلمات کلیدی: شایستگی، فائو، سیستم اطلاعات جغرافیایی، دام سبک

مقدمه

عدم پراکنش مناسب دام در مرتع و عدم رعایت شایستگی مراتع یکی از علل تخریب مراتع در استفاده از این اراضی است. بز از مراتع به گونه ای خاص، استفاده می کند و در موقع گرفتن علوفه به گیاه ضربه وارد نکرده و بیشتر سر شاخه خواری می کند. از سویی بز می تواند به عنوان یک کنترل کننده پوشش های گیاهی در مراتع در نظر گرفته شود. او با استفاده از علف های هرز با عمر کوتاه و خارهای بیابانی امکان رشد واریته های مفید و دانه دار و علوفه ای مرتع را فراهم می آورد و در ضمن تماس و تغذیه از گیاهان بذری موجب ریزش و پراکندگی و بارور کردن بذرها به شکل کاملاً متراکم در سطح می شود. علاوه بر آن بز حیوانی است که قادر به خوردن طیف وسیعی از انواع گیاهان خوشخوراک و بدخوراک و درختان و درختچه های بیابانی است در حالی که گوسفند از گیاهان علفی در مرتع استفاده می نماید و چرای بیش از حد این دامها موجبات تخریب مراتع را فراهم می اورد. تعیین مدل شایستگی مرتع برای دام از ضروریات است چرا که دامها معمولا در یک یا دو مکان تمرکز یافته و از علوفه ان مناطق استفاده می کنند و علوفه بخش های دیگر بلااستفاده باقی می ماند. مدل شایستگی دام نشان می دهد که بخش های مناسب استفاده دام در چه بخش هایی قرار دارد و از تخریب و استفاده بیش از حد مراتع جلوگیری می نماید. امروزه روش های مختلفی جهت بررسی و تعیین شایستگی مراتع به کار گرفته می شود بدین منظور محققان بسیاری از روش های مختلفی در تعیین شایستگی مراتع بهره گرفته اند. رضایی و همکاران (۱۳۹۸)، شایستگی منطقه حفاظت شده برای چرای حیات وحش از تلفیق سه زیر مدل حساسیت خاک به فرسایش، تولید علوفه و ظرفیت چرا و منابع آب، شایستگی اراضی را طبق روش عامل محدود کننده برای حیات وحش و دام اهلی چرا کننده در منطقه تعیین نمودند و بر اساس نتایج بدست آمده منطقه حفاظت شده مورد نظر برای چرای دام اهلی و حیات وحش شایستگی نداشت. این پژوهش با هدف تعیین شایستگی چرای دام انجام پذیرفت.

مواد و روش

نقشه پایه توپوگرافی با مقیاس ۱:۵۰۰۰۰ از سازمان نقشه برداری کشور تهیه شد، با استفاده از نقشه ی توپوگرافی مدل رقومی ارتفاع تهیه گردید، نقشه های شیب، جهت، ارتفاع از نقشه رقومی ارتفاع تهیه شد. برای تهیه اطلاعات مربوط به منطقه شامل اقلیم، زمین شناسی، پوشش گیاهی و ویژگی های اقتصادی- اجتماعی از داده های آماری ادارهای مرتبط استفاده شد. در این تحقیق مدل نهایی شایستگی گردشگری منطقه براساس روش طبقه بندی عامل محدودکننده فائو (۱۹۹۱) ارائه می شود. براین اساس فاکتورها و معیارهای دخیل در این مدل عبارتند از: پارامترهای محیطی و اکولوژیکی (شیب، ارتفاع، خصوصیات پوشش گیاهی، اقلیم، منابع آب و دسترسی به آن ها، جاذبه های منطقه، خاک). برای تعیین طبقات شایستگی